

มุกตลกการเมือง: เนื้อหาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในหนังตะลุงเมืองเพชร*

Political Joke Of Content And Tactics How To Create Emotional Humour In Shadow Puppets Of Petchaburi Province

Received:	May	30, 2019
Revised:	October	4, 2019
Accepted:	October	11, 2019

สมบัติ สมศรีพลอย (Sombat Somsriploy)**

บายัน อิมสำราญ (Bayan Imsamran)***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาหรือประเด็นทางการเมืองที่นำมาสร้างอารมณ์ขันมุกตลกและกลวิธีสร้างอารมณ์ขันมุกตลกการเมืองในหนังตะลุงเมืองเพชร ผลการศึกษาเนื้อหาหรือประเด็นที่นำมาสร้างอารมณ์ขันมุกตลกการเมืองนั้น พบว่า มีความหลากหลายสามารถแบ่งเป็น 4 ประเด็น คือ คำพูดนายกรัฐมนตรีนามสกุลนายกรัฐมนตรี พฤติกรรมนักการเมือง กฎหมายและนโยบาย ส่วนกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันมุกตลกการเมืองนั้น แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือกลวิธีด้านเนื้อหาและกลวิธีด้านภาษา กลวิธีด้านเนื้อหาประกอบด้วย การเสียดสี การล้อคำพูดนักการเมือง การประชดประชัน ความเจ้าเล่ห์เพทุบาย การหักมุม การอ้างถึง การข่มทับ และการผูกเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกันโดยตรงเข้าด้วยกัน ส่วนกลวิธีด้านภาษาในการสร้างอารมณ์ขันนั้นประกอบด้วย การใช้อุปลักษณ์และการเล่นความหมาย กลวิธีเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความไม่เข้ากันอันนำไปสู่การเกิดอารมณ์ขันมุกตลกการเมืองในหนังตะลุงเมืองเพชร

คำสำคัญ: หนังตะลุงเมืองเพชร, มุกตลกการเมือง, การสร้างอารมณ์ขัน

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง วรรณกรรมหนังตะลุงเมืองเพชร ระดับปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

This article is a part of the thesis titled “Phetchaburi Shadow Puppetry Literature”, doctoral degree of Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University, Nakhon Pathom, Thailand. Thesis advisor; Associate Professor, Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University, Nakhon Pathom, Thailand. Email address: bayanimsamran@gmail.com Tel: 08 6532 4407

** นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา อีเมล som535150@gmail.com

Ph.D. student, Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University, Nakhon Pathom, Thailand; Full-time lecturer, Division of Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok, Thailand. Email address: som535150@gmail.com Tel: 08 7159 97556

*** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อีเมล bayanimsamran@gmail.com

Thesis advisor; Associate Professor, Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University, Nakhon Pathom, Thailand. Email address: bayanimsamran@gmail.com Tel: 08 6532 4407

Abstract

This objectives of this research were to 1) study political joke of content and strategies how to create emotional humour in shadow puppets of Petchaburi province. The results of this research were divided into 4 issues as following: 1) Prime Minister wording quote 2) Name and surname of Prime Minister 3) Behavioral performance of politicians and 4) Law and Policy And the tactics how to create emotional joke in politic, The results of this research were divided into 2 kinds as following: 1) content strategy: these strategies were satire, parody of politicians' wording quote, cunning, twisted ending, reference, relate incoherence story to be unity 2) language strategy: these strategies were metaphor, juggle with words. They can start misunderstanding atmosphere which led into creation emotional humour in shadow puppets of Petchaburi province.

Keywords: shadow puppets of Petchaburi province, political joke, the strategies to create humour

บทนำ

หนังตะลุงเมืองเพชรได้รับอิทธิพลจากหนังตะลุงภาคใต้ เนื่องจากที่ตั้งทางด้านภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของเมืองเพชรบุรีเป็นรอยต่อระหว่างภาคกลางกับภาคใต้ เมืองเพชรบุรีจึงเป็นเปรียบเสมือนชุมทางทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมถือเป็นการยอมรับและประนีประนอมทางวัฒนธรรม จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนแปลงกลายเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หนังตะลุงเมืองเพชรก็เช่นกันมีพัฒนาการด้านการแสดงปรับเปลี่ยนจนมีลักษณะเฉพาะสามารถดำรงอยู่และถ่ายทอดสืบกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีบทบาทรับใช้สังคมเพื่อความบันเทิงและพิธีกรรมความเชื่อจนกลายมาเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของเมืองเพชรบุรี

“คืนนี้เราชาวคณะ ล.บรรเลงศิลป์ เราหนังตะลุง ใช้นั่งฉายไม่ เราหนังตะลุง หนึ่งแห่ง ๆ แสดงคนเดียว ไม่อาจสามารถหันหน้าตาผู้ทศนาได้ ผิดบ้างพลั้งไป ไวไปเข้าไป ผมขอกราบขออภัยครับ บางครั้งพ่อแม่พี่น้องบางคนก็ชอบฟังเพลง บางคนก็ชอบดูตลกเฮฮา บางคนชอบดูเนื้อเรื่อง ก็ดูเพลงกันไปมั่ง ตลกขบขันกันไปมั่ง ดูเนื้อเรื่องกันไปมั่ง” จากบทพูดของตัวตลกบอกเรื่องของคณะ ล. บรรเลงศิลป์ ก่อนการแสดงย้าให้เห็นว่าผู้ชมหนังตะลุงเมืองเพชรมีรสนิยมชื่นชอบการแสดงที่มีทั้งการร้องเพลงลูกทุ่ง ความตลกขบขัน และเนื้อเรื่องสำหรับผู้ชมที่ชอบความตลกขบขันก่อนการแสดงบางสถานที่มักจะตะโกนเข้าหยอกกับตัวตลกที่มากบอกเรื่องว่าวันนี้เอาตลกอย่างเดียว ไม่เอาเนื้อเรื่องก็มี ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการแสดงหนังตะลุง

จุดประสงค์หลักของการแสดงหนังตะลุงเมืองเพชร คือ มุ่งให้ความบันเทิง ถึงแม้การแสดงส่วนใหญ่จะแสดงแก่นบถายเจ้าพ่อ เจ้าแม่ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในท้องถิ่นก็ตาม ผู้ชมส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกในครอบครัว เจ้าภาพที่จ้างหนังตะลุงไปแก้สับน รวมทั้งคนในหมู่บ้านหรือละแวกใกล้เคียง ดังนั้น นายหนังตะลุงจะต้องแสดงฝีมือในการแสดงอย่างเต็มศักยภาพ นอกจากจะมีบทเชิญเจ้าในการแก้บนที่เด่นเป็นเอกลักษณ์ประจำคณะแล้ว การแสดงจะต้องดำเนินเรื่องให้กระชับ นอกจากต้องสอดแทรกมุขตลกไว้เป็นระยะตลอดเรื่องเพื่อสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน ทั้งนี้เพื่อจะได้ดึงดูดผู้ชมให้ดูจนจบเรื่อง ซึ่งแต่ละคณะจะมีกลเม็ดเด็ดพรายที่แตกต่างกัน

บทบาทหน้าที่สำคัญของการแสดงหนังตะลุงเมืองเพชรอยู่ที่คนเชิดหนังแทบทั้งสิ้น ซึ่งเป็นผู้ที่มีพรสวรรค์และพลังพิเศษในการเชื่อมโยงระหว่างโลกมนุษย์กับโลกแห่งจิตวิญญาณ (Christine Hemmet, 1996, p. 5) ในการใช้ถ้อยคำร้อยกรองสื่อสารต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมการแก้บนก่อนการแสดงหนังตะลุง และบทบาทหน้าที่ในฐานะเป็นศิลปินที่มีกลเม็ดในการแสดงเรื่องราว ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากครูหนังตะลุงและสร้างสรรค์ขึ้นจากภูมิปัญญา เพื่อให้ผู้ชมเกิดความสนุกสนาน ประทับใจในเนื้อเรื่องจากบทพากย์และบทเจรจา การสร้างสรรค์การแสดงส่วนใหญ่ที่ประทับใจผู้ชมเป็นการด้นมุขตลกเพื่อสร้างอารมณ์ขัน

การสร้างอารมณ์ขัน คือ การสื่อสารหรือสาระข้อมูลที่ทำให้ผู้พบเห็นหรือรับฟังเกิดอารมณ์ขันหรือสนุกสนาน คล้อยตามสารหรือสาระข้อมูลที่ผู้แสดงสื่อออกมา (เอ็กิง พันธุ์เอ็กิงอมร, 2559 : 108) อารมณ์ขันเป็นหัวใจสำคัญของการแสดงหนังตะลุง เพราะผู้ชมต้องการฟังมุขตลกหรือบทตลกที่คมคายลึกซึ้ง บทตลกจึงเป็นบทที่มีเสน่ห์ดึงดูดใจที่สำคัญของหนังตะลุง (เกษม ขนบแก้ว, 2533 : 1) หนังตะลุงเมืองเพชรมีการสร้างสรรค์มุขตลกหลากหลาย โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะการเมืองระดับชาติคนเชิดมักนำเรื่องราวเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้นมาสร้างบทเจรจาให้ตัวตลกเพื่อสร้างเสียงหัวเราะจากผู้ชมเสมอ

“การเมือง” (Politics) เป็นคำที่กล่าวถึงเสมอไม่ว่าจะเป็นวงราชการ วงการปกครอง วงการทหาร วงการหนังสือพิมพ์และสื่อสารมวลชน ซึ่งมักจะได้ยินคนพูดถึงการเมืองทั้งในแง่ดีและแง่ไม่ดี (อุทัย หิรัญโต อ่างใน เอกวิทย์ มณีธร, 2554: 106) มีนักรัฐศาสตร์หลายท่านได้ให้นิยามความหมายอย่างหลากหลาย เช่น เอกวิทย์ มณีธร (2554: 110) การเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจ และใช้อำนาจในการจัดสรรผลประโยชน์ให้กับบุคคลในทุกระดับในสังคม เนื่องจากการเมืองเป็นเรื่องของสาธารณะที่จะต้องมีผลกระทบและเกี่ยวข้องกับทุกคนในรัฐนั่นเอง และกันยาวรรณธ์ กำเนิดสินธุ์ (2561: 4) ได้กล่าวว่า การเมืองเป็นเรื่องของการแข่งขันเพื่อแสวงหาอำนาจ ซึ่งอำนาจนั้นจะส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม หรืออีกนัยหนึ่งคือ การเมืองเป็นเรื่องของการแสวงหาอำนาจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่ต้องการมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของบุคคลอื่น โดยการนำอำนาจที่ได้มากำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ที่คนในสังคมยอมรับในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

“การเมือง” ในการแสดงหนังตะลุงเมืองเพชรจะสอดแทรกอยู่ในการดำเนินเรื่องผ่านบทเจรจาของตัวตลกเป็น “มุขตลกการเมือง” นับเป็นมุขตลกที่สร้างอารมณ์ขันเรียกเสียงหัวเราะจากผู้ชมได้เป็นอย่างดี เนื่องจาก “การเมือง” เป็นเรื่องใกล้ตัวที่ทุกคนรับรู้ เป็นเรื่องการใช้อำนาจของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีผลกระทบต่อทุกคนในสังคม นโยบายหรือกฎระเบียบทางการเมืองบางเรื่องอาจถูกต่อต้านจากคนในสังคม ในสถานการณ์ปกติ

หรือไม่ปกติอาจพูดไม่ได้ แต่เมื่อนำมาสร้างเป็น มุกตลกการเมืองของหนังตะลุงกลับพูดได้อย่างอิสระไม่ผิดกฎหมาย สร้างเสียงหัวเราะและคลายความตึงเครียดให้แก่ผู้ชมได้ ดังตัวอย่าง

ผลาญสุธา : กูได้ข่าวเขาเล่าลือ จนรู้ถึงไอ้ผลาญสุธา ว่าบ้านเมืองรัตนานคร ราชธิดาแวมณีสวย เหมือนนางฟ้านางสวรรค์ ยกทัพโยธามาสู่ขอไปเป็นพระมเหสี

ไอ้ด้วง : แล้วถ้าเขาไม่ยอมยกให้

ผลาญสุธา : ถ้าไม่ยอมยกให้ ข้าพขอแม่ของมันเสีย เอาลูกสาวมาทำเมียของกูให้ได้ไว

ไอ้ด้วง : แล้วกัน พูดแบบนี้มันใช้ได้ไมซิ นักเลงนิละ บ้านเมืองมีชื่อมีแป มึงรู้ไหมยุคนี้ ยุค คสช.

แล้ว ทำส่งไปได้ เตี้ยวเถอะ เขาจับติดคุกตายท่า

ผลาญสุธา : กูไม่กลัวไว

ไอ้ด้วง : แล้วกัน ทำแบบนี้ไม่ได้ เขาร้องเรียนนะ ลองร้องเรียนไปถึงตำรวจ ถึงคนใหญ่คนโต ติดคุกหัวโตก็แล้วกัน

(หญิงงามสามชาย: คณะรุ่งฤทธิ์ บรรเลงศิลป์)

การทำรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) อันมี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลรักษาการนายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล (รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) นั้น คนเชิดได้นำมากล่าวไว้ในมุกตลกการเมืองผ่านการเจรจาของตัวตลก โดยมีนัยยะให้เห็นสภาวะการณ์ที่ไม่ปกติ บ้านเมืองไม่เป็นประชาธิปไตยถูกปกครองด้วยเผด็จการทหาร การแสดงออกทางความคิดหรือมีพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อ คสช.อาจถูกจับเข้าคุกได้ นอกจากนั้น มุกตลกยังกล่าวถึง ม.44 ดังนี้

ทศกัณฐ์ : เฮ้ย บ่นอะไร

ไอ้หน่วย : เมื่อไหร่ นายจะล้มเลิก ยกเลิก ม.44 ลักที

ทศกัณฐ์ : ทำไม

ไอ้หน่วย : คือว่าประชาชนไม่ยอม ก็ต้องล้มเลิกกันไป ม.44 กากบาททิ้งไปเลย

ทศกัณฐ์ : เฮ้ย ก็ต้องเก็บไว้อย่างนั้น ของบ้านของเมืองเขา ก็เรื่องของเขา

ไอ้หน่วย : ก็ผมเป็นประชาชน

ทศกัณฐ์ : ประชาชนก็ต้องอยู่ส่วนประชาชน

(รามเกียรติ์ ตอน นิमितลंगा: คณะเจริญศิลป์)

มาตรา 44 คือ กฎหมายที่หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติใช้ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการ ปฏิรูปในด้านต่าง ๆ การส่งเสริมความสามัคคีและความสมานฉันท์ของประชาชนในชาติ หรือเพื่อป้องกันระงับ หรือปราบปรามการกระทำความผิดอันเป็นการบ่อนทำลายความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติ ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ การกล่าววิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล คสช. หรือการชุมนุมแสดงสัญลักษณ์การ ต่อต้าน ทำให้ไม่ได้โดยอิสระเพราะบ้านเมืองไม่ได้เป็นประชาธิปไตย การแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีในเชิงลบต่อ รัฐบาลเป็นสิ่งต้องห้าม อาจเข้าข่ายผิดกฎหมาย ม. 44 บุคคลใดกระทำการผิดตามความเห็นของ คสช.จะต้องถูก จับกุมหรือจับไปปรับทัศนคติ ไอ้หน่วยตัวตลกที่เป็นตัวแทนประชาชนพยายามเรียกร้องให้ยกเลิก ม.44 ทศกัณฐ์ที่

เป็นตัวแทนของรัฐพยายามบ่ายเบี่ยงแล้วบอกว่าประชาชนก็อยู่ส่วนประชาชน ไม่ควรเขาไปยุ่งเกี่ยว โดยเห็นว่ากฎหมายนี้ควรดำรงอยู่เพื่อควบคุมสังคม

จากสภาวะการณ์ทางการเมืองที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าคนเชิดหนังตะลุงเมืองเพชรในฐานะสื่อพื้นบ้านมีการนำเสนอหรือประเด็นการเมืองเรื่องใดบ้างมาสร้างสรรค์มุกตลกการเมือง และมีเทคนิควิธีนำเสนออย่างไร ในการเผชิญหน้ากับสภาวะการณ์ไม่ปกติที่มีการประกาศใช้ ม.44 โดยที่คนเชิดจะไม่มีอันตรายไม่ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐเรียกไปปรับทัศนคติหรือจับกุมคุมขัง และมุกตลกการเมืองเหล่านั้นสะท้อนตัวตน “คนเพชร” กับการเมืองไทยอย่างไร

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาหรือประเด็นทางการเมืองและกลวิธีสร้างอารมณ์ขันมุกตลกการเมืองในหนังตะลุงเมืองเพชร

ขอบเขตการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลตัวบทการแสดงที่ถอดจากวีดิทัศน์การแสดงหนังตะลุงเมืองเพชรจำนวน 7 คณะ จำนวน 9 เรื่อง โดยเลือกตัวบทการแสดงที่มีมุกตลกการเมืองกล่าวถึงนักการเมืองและการเมืองของไทย ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2559 - เมษายน พ.ศ. 2561 ได้แก่ คณะ ก. กล้วยบรรเลงศิลป์ (4 ธันวาคม 2559) เรื่อง เกตุทอง, คณะเจริญศิลป์ (10 เมษายน 2560) เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน นิमितเมืองลงกา, คณะ ข. รุ่งเรืองศิลป์ (14 เมษายน 2561) เรื่อง มณีสุริยวงศ์, คณะมหาพลีศ ลูกเพชร (15 มกราคม 2560) เรื่อง พัดทอง, คณะลูกพ่อป่วน ชัยนาท เชิดชำนาญ (12 มิถุนายน 2560) เรื่อง หงส์หิน, คณะรุ่งฤทธิ์ บรรเลงศิลป์ (28 เมษายน 2560) เรื่อง หลิงงามสามชายกับ (26 มกราคม 2561) เรื่อง เกตุทอง และคณะ ว. รวมศิลป์ (14 เมษายน 2559) เรื่องดวงใจแม่ กับ (25 ธันวาคม 2559) เรื่อง สไบทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันของกลุ่มข้อมูลประเภทต่าง ๆ
2. เก็บข้อมูลภาคสนามบันทึกการแสดงหนังตะลุงเมืองเพชร สังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์คนเชิดหนัง
3. ถอดบทแสดงของหนังตะลุงเมืองเพชรตามขอบเขตการวิจัยจากวีดิทัศน์เป็นลายลักษณ์อักษร
4. วิเคราะห์ตัวบทการแสดงที่มี “มุกตลกการเมือง” เรียบเรียงผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผล และนำเสนอเป็นบทความวิจัย

กรอบแนวคิด

แนวคิดที่นำมาวิเคราะห์กลวิธีการสร้างอารมณชั้นมุกตลกการเมืองในหนังสือเมืองเพชรใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอารมณชั้นของคริตช์ลีย์ (Critchley, 2002: 2-3 อ้างใน ศิริพร ภักดีผาสุข, 2549: 94-97) ซึ่งสรุปได้ว่าแนวคิดทฤษฎีที่หลากหลายที่เกี่ยวกับอารมณชั้นนั้นสามารถจัดกลุ่มเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ

1) แนวคิดเรื่องความเหนือกว่า (Superior theory) แนวคิดนี้เห็นว่าคนเรามีอารมณชั้นและหัวเราะเมื่อเราตระหนักอย่างฉับพลันว่า เราเหนือกว่าผู้อื่นที่เป็นเป้าของอารมณชั้นและเสียงหัวเราะ แนวคิดนี้เป็นแนวคิดในทางปรัชญา ซึ่งมีความเด่นตั้งแต่สมัยกรีกจนกระทั่งถึงศตวรรษที่ 17

2) แนวคิดเรื่องการปลดปล่อย (Relief theory) แนวคิดนี้มองว่าการหัวเราะคือการปลดปล่อยพลังงาน พลังงานที่ถูกปลดปล่อยมาพร้อมเสียงหัวเราะทำให้เกิดความเพลิดเพลิน เพราะเป็นการใช้พลังงานซึ่งปกติแล้วจะถูกใช้เพื่อเก็บหรือกตกิจกรรมของจิต แนวคิดนี้เริ่มก่อตัวในศตวรรษที่ 19 โดย เฮอร์เบิร์ต สเปนเซอร์ Herbert Spencer และต่อมาได้รับการสานต่อโดย ฟรอยด์ Freud (1905)

แนวคิดเรื่องความไม่เข้ากัน (Incongruity theory) แนวคิดอธิบายว่าอารมณชั้นคือผลของการรับรู้ความไม่เข้ากัน (incongruity) อารมณชั้นเกิดจากประสบการณ์ที่ได้ค้นพบความไม่เข้ากันระหว่างสิ่งที่เรารู้หรือคาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นในเรื่องซ้ำซ้อน มุกตลก ฯลฯ ผู้เสนอแนวคิดนี้คือ ฟรานซิส ฮัทชีสัน Francis Hutcheson (1750) จากนั้นได้รับการพัฒนาต่อมาโดยนักวิชาการสาขาอื่น

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการสร้างอารมณชั้นมุกตลกการเมืองไทยในหนังสือเมืองเพชรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาหรือประเด็นการเมืองที่นำมาสร้างอารมณชั้น และส่วนที่สองจะกล่าวถึงผลการวิเคราะห์กลวิธีการสร้างอารมณชั้นมุกตลกการเมืองในหนังสือเมืองเพชร มีรายละเอียด ดังนี้

1. เนื้อหาหรือประเด็นการเมืองที่นำมาสร้างมุกตลกการเมือง

จากการวิเคราะห์พบว่า เนื้อหาหรือประเด็นที่นำมาสร้างอารมณชั้นมุกตลกการเมืองในหนังสือเมืองเพชรนั้น พบว่า มีความหลากหลายสามารถแบ่งกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 4 ประเด็น คือ คำพูดนายกรัฐมนตรีนามสกุลนักการเมือง พฤติกรรมนักการเมือง และกฎหมายและนโยบาย มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 คำพูดนายกรัฐมนตรีนามสกุลนักการเมือง

คำพูดของนายกรัฐมนตรีนามสกุลนักการเมืองมักถูกนำมาสร้างอารมณชั้น เนื่องจากเป็นคำพูดสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมือง ไม่ว่าจะเป็นแถลงการณ์ สนทนพจน์ หรือการตอบคำถามของนักข่าว โดยเฉพาะ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ผู้มีลักษณะการพูดที่เฝื่องวาง แสดงอารมณอย่างชัดเจน และบางครั้งอาจไม่ระมัดระวังคำพูดจนเป็นจุดสนใจนำไปสร้างอารมณชั้น ดังตัวอย่าง

ไอ้เฒ่า : อ้อ บ้านอยู่โน้น นครศรีธรรมราชครับ

ตำรวจ : อ้อ คนภาคใต้

ไอ้เฒ่า : คนภาคใต้ครับ

ตำรวจ : อยู่ภาคใต้ทำอะไรกิน

ไอ้เฒ่า : สวนยางพาราครับ พอบอกว่าสวนยางพารา เย็ดแม่ เด็กหัวเราะ

ตำรวจ : แล้วเป็นยังไง ราคาดีหรือเปล่า

ไอ้เท่ง : เย็ดแม่ ราคาสูง ยางมันถูกอะ นายกรัฐมนตรีให้ไค่นทัง ให้ไค่นตันยางทัง เอาไปทำพิน

(เกตุทอง: คณะรัฐคดี บรรณารักษ์)

ประเด็นการนำคำพูดเชิงนโยบายของนายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เรื่องแนวทางการแก้ปัญหาการคายางตกต่ำ เพื่อลดปริมาณน้ำยางเข้าสู่ตลาด โดยให้ไค่นตันยางที่มีอายุมากลง ซึ่งรัฐจะจ่ายเงินชดเชยค่าต้นยางให้เกษตรกร คนเข็ดใช้ตัวตลกที่มีชื่อเสียงเป็นคนได้ พากย์สำเนียงใต้ คือ ไอ้เท่งเพื่อความสมจริง และนำคำพูดของนายกรัฐมนตรีมาอ้างอิง โดยดัดแปลงถ้อยคำ ดังประโยค “นายกรัฐมนตรีให้ไค่นทัง ให้ไค่นตันยางทัง เอาไปทำพิน” เพื่อสร้างอารมณ์ขัน โดยมีทรรศนะว่าการแก้ปัญหาดังกล่าวไม่ถูกจุดและไม่ถูกใจเกษตรกร ไอ้เท่งจึงเปรียบเสมือนตัวแทนของคนใต้ที่พยายามเรียกร้องการแก้ปัญหาการคายางที่กลไกตลาดไม่ใช้การไค่นตันยางทัง

1.2 ชื่อ-นามสกุลนายกรัฐมนตรี

ตัวอย่างที่ 1

ไอ้หน่วย : ใครพูดหนะ ฮัลโหล นันเสียงใครพูดหนะ แค่นี้ละ

ไอ้กา : ไอ้หน่วย แล้วมึงโทรแค่นี้ละ มึงจะรู้เรื่องหรือ ไอ้แพ้อ

ไอ้หน่วย : ไอ้ท่า เสียงออก ผมพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา พูดครับ

ไอ้กา : แล้วไปรู้เบอร์นายก

ไอ้หน่วย : ไอ้ท่า โทรต่อผิด

ไอ้กา : แล้วต่อผิด ไอ้ท่าเดียวเข้าคุก กูว่า

(หงส์หิน: คณะลูกพ่อปวน ชัยนาท เขตชำนาญ)

ตัวอย่างที่ 2

กุมาร : ตั้งชื่อให้หนูหน่อย

ฤๅษี : พ่อชื่ออะไรลูก

กุมาร : พัดทอง แม่ชื่อมณฑาทอง

ฤๅษี : กูจะตั้งชื่อให้มึงก็แล้วกัน จังมึงจังมึงจังมึง อ้อ มึงชื่อนี้ก็แล้วกัน

กุมาร : ชื่ออะไรตา

ฤๅษี : อภิลิทธิ เวชชาชีวะ

กุมาร : ว่าที่นายก ไม่เอาหรือ

ฤๅษี : จังมึงจังมึงจังมึง ชื่อนี้ก็แล้วกัน ชื่อยิ่งลักษณ์

กุมาร : ตาย เป็นชื่อผู้หญิงไม่เอา

ฤๅษี : พ่อมึงก็มีทอง แม่มึงก็มีทอง ชื่อนี้ก็แล้วกัน ชื่อว่า ทองลอยมา

(พัดทอง: คณะมหาพลีศ ลูกเพชร)

มุกตลกการเมืองตามตัวอย่าง มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการนำชื่อนายกรัฐมนตรีและอดีตนายกรัฐมนตรีมาอ้างอิง ในตัวอย่างที่ 1 เป็นมุกตลกที่ตัวตลกโทรศัพท์ผิดเบอร์ ปลายสายที่รับบอกชื่อว่า พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน ทำให้เกิดความวิตกว่าจะต้องติดคุก เพราะไปล้อเล่นกับคนสำคัญระดับชาติ ส่วนตัวอย่างที่ 2 กุญแจน้อยที่ลอยมาติดทำน้ำขอให้พระฤๅษีตั้งชื่อให้ พระฤๅษีนำชื่ออดีตนายกรัฐมนตรีสองท่านคือ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร มาให้กุญแจเลือก แต่กุญแจน้อยไม่เลือก และสุดท้ายก็ได้ชื่อตามท้องเรื่อง นับว่าคนเชิดได้นำชื่อนายกรัฐมนตรีมาสร้างอารมณ์ขันให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะตัวอย่างที่ 2

1.3 พฤติกรรมของนักการเมือง

พฤติกรรมของนักการเมืองที่นำมาสร้างอารมณ์ขันในหนังตะลุงเมืองเพชรนั้น เป็นพฤติกรรมเชิงลบเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมืองในรัฐบาล คือ พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เรื่องนาฬิกาหุรราคาแพงยี่ห้อ Richard Mille ซึ่งอยู่บนข้อมือขณะยกขึ้นมาบังแดดระหว่างรอถ่ายรูปกับคณะรัฐมนตรีชุด “ประยุทธ์ 5” ตั้งแต่วันที่ 4 ธันวาคม 2560 จนเป็นข่าวดัง และท่านออกมาให้สัมภาษณ์ว่าขอยืมเพื่อนมา จนถูกคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตรวจสอบ เนื่องจากไม่มีในรายการยื่นบัญชีทรัพย์สินก่อนที่จะเข้ารับตำแหน่ง ดังตัวอย่าง

ไอ้เกลี้ยง : รัฐบาลนี้ พอเราไปบอกรัฐบาลว่ากลัวมันถูก รัฐบาลว่าอย่างงี้

หลวงตา : ว่ายังไง

ไอ้เกลี้ยง : มึงอย่าปลุกกันเยอะสิ ที่นี้มันก็ลูกละซี่ หาว่าปลุกเยอะอีก ปลุกกลัวน้ำว่าปลุกก็ญาจับกูอีก

หลวงตา : ปลุกก็ญา

ไอ้เกลี้ยง : สิ ราคาดีนี่ ก็ญา แต่พอปลุกจับ ของเราถูกแย แต่ที่รัฐบาลรวยเอารวยเอา

หลวงตา : ใคร

ไอ้เกลี้ยง : พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ นาฬิกาเรือนเป็นล้าน

หลวงตา : ไอ้ รัฐมนตรีกลาโหม

ไอ้เกลี้ยง : นั่นสิ คาดนาฬิกาเรือนเป็นล้าน เดียวนี้เขาตรวจสอบอยู่ว่าเอามาจากไหน

(เกตุทอง: คณะรัฐฤทธิ์ บรรเลงศิลป์)

ประเด็นเนื้อหาพฤติกรรมนักการเมืองที่นำมาสร้างอารมณ์ขันในหนังตะลุง เริ่มจากการตัวตลกที่เป็นเกษตรกรตัดพ้อความยากจนของตนกับหลวงตาที่เป็นอาจารย์ ว่าปลุกกลัวก็มีราคาถูกพอไปแจ้งรัฐบาลก็บอกให้เลิกปลุก เนื่องจากปลุกกันมากทำให้ราคาถูก ไม่เหมือนกับคนในรัฐบาลที่มีฐานะร่ำรวยแบบ “รวยเอา” ซึ่งมีนัยความหมายถึงเงินที่ได้มาจากการทุจริตคอร์รัปชัน แล้วก็เอ่ยชื่อนายกรัฐมนตรีพร้อมกับตำแหน่งว่า สวมนาฬิการาคาแพง น่าจะร่ำรวยผิดปกติกาลังถูกตรวจสอบที่มา ซึ่งต่างกับตนเองที่ยากจนในฐานะชาวไร่ จึงเป็นเรื่องตลกที่น่าฮา

1.4 กฎหมายและนโยบายของรัฐบาล

เนื้อหาด้านกฎหมายและนโยบายของรัฐบาลเป็นอีกประเด็นสำคัญที่นำมาใช้สร้างอารมณ์ขันในหนังสือเมืองเพชร เนื่องจากเนื้อหาดังกล่าวมีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.4.1 กฎหมาย

กฎหมาย คือ กฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมที่มีระบบและแบบแผนชัดเจนในการกระทำหรือห้ามกระทำการใด หากฝ่าฝืนจะต้องได้รับการลงโทษ ทั้งนี้ กฎหมายมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมดูแลให้มนุษย์อยู่ด้วยกันในสังคมอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยด้วยความสงบสุข (เอกวิทย์ มณีธร, 2554: 489) เนื้อหาด้านกฎหมายที่นำมาสร้างมุกตลกการเมืองในหนังสือเมืองเพชรเป็นเรื่องใหญ่ที่มีผลกระทบต่อคนในสังคมเป็นวงกว้าง นั่นคือเรื่อง กฎหมายเรื่องการนั่งรถกระบะ ดังตัวอย่าง

ไอ้หน่วย : อ้อ ตอนนี้กำลังดูทีวีอยู่ เห็นข่าวเขาว่าตอนนี้ห้ามนั่งกระบะ ห้ามนั่งแค็บ

ทศกัณฐ์ : ทำไมล่ะ

ไอ้หน่วย : ก็คือว่ารัฐบาลเขาประกาศเจ็ดวันอันตราย สงกรานต์ พุ่งرينี้แล้ว ก็ดีเหลือเกินต้องไปไหนกันไม่ ไม่ต้องนั่งให้เสียชีวิตทำไม ประกาศให้นั่งอยู่บ้านต้องไปไหนไม่หรือก คนมีลูกก็เล่นอยู่กับลูกต้องออกไปไหนไม่ เดินอยู่ตามในบ้าน ใครมันจะมาถูกเจ็บที่ไหน

(รามเกียรติ์ ตอน นิमितลγκα: คณะเจริญศิลป์)

รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ประกาศใช้ ม.44 เข้มงวดเรื่องการใช้รถส่วนบุคคลและรถสาธารณะ เพื่อป้องกันอุบัติเหตุช่วงสงกรานต์ปี 2560 ตามข้อบังคับของพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) รถยนต์ พ.ศ.2522 และ พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ.2522 โดยให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะและผู้โดยสารต้องคาดเข็มขัดนิรภัยทุกที่นั่ง ห้ามนั่งกระบะท้ายและแค็บ จากการประกาศดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ไม่มีรถขับและต้องอาศัยนั่งท้ายรถกระบะของญาติหรือเพื่อนกลับภูมิลำเนาในช่วงวันหยุดสงกรานต์กฎหมายดังกล่าวถูกประชาชนต่อต้านจนรัฐบาลยอมผ่อนผัน คนขีดได้นำเนื้อหาการเมืองด้านกฎหมายการจราจรมาสร้างเป็นบทเสียดสีระหว่างไอ้หน่วยที่เป็นตัวแทนประชาชน และทศกัณฐ์ผู้เป็นนาย เพื่อให้เห็นอารมณ์ขันในการต่อต้านประชดประชัน ถ้าอย่างนั้นให้รัฐบาลประกาศให้คนอยู่บ้านในช่วงวันหยุดสงกรานต์เลย จะได้ไม่มีปัญหาคนตายคนเจ็บเพราะนั่งท้ายรถกระบะ

1.4.2 นโยบายของรัฐบาล

การกำหนดนโยบายสาธารณะ คือ การตัดสินใจทางการเมืองในการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขและจัดสรรคุณค่าให้แก่คนในสังคมโดยตรง การกำหนดนโยบายสาธารณะจึงเป็นบทบาทสำคัญของระบบการเมือง (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2546: 443) นโยบายส่งเสริมสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นหนึ่งในนโยบายสาธารณะพื้นฐานของสังคมไทย ที่ภาครัฐจัดสรรไว้ให้กับผู้สูงอายุ คือ บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เพื่อเป็นเงินช่วยเหลือ และแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายการดำรงชีวิตในแต่ละเดือน มุกตลกหนังสือเมืองเพชรนำมาสร้างอารมณ์ขัน ดังนี้

ไอ้จ๋อ : ลุงแก่ปานนี้เอาเงินที่ไหนมา
ตาแก่ : กูรับเงินสูงอายุทุกเดือน
ไอ้จ๋อ : ฮ่า ๆ เอาเงินสูงอายุไปละเลงพรรคนี้เต็มหมดแล้ว (ไปเที่ยวคาราโอเกะ)
รับเท่าไรแล้วสูงอายุ
ตาแก่ : รับแปดร้อย
ไอ้จ๋อ : อ่อนี้ แปดสิบแล้ว หว่า แปดสิบยังคิดอะไรได้ไม่เลย จังเอ๊ย นี่จะบอกให้ รัฐบาลเขา
ให้เงินเดือนผู้สูงอายุนี้นะ เอาไว้แก้ปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้ คือ อุปโภคบริโภคอะไรที่ขาดสนจัดซื้อจัดจ้างได้ หรือ
เก็บเอาไว้เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยไปซื้อหยูกซื้อยา แล้วลุงเอาเงินผู้สูงอายุไปละเลงแบบนี้ แล้วยามเจ็บไข้ได้ป่วยทำยังไง
ตาแก่ : อ้อ เจ็บไข้ได้ป่วยใช้เรื่องของกูไม่ เป็นเรื่องของหมอเขาหรือกะ
ไอ้จ๋อ : ฮ่า ๆ อะ ๆ ๆ ดูดี คิดง่าย ๆ ถ้าเรามีเงินให้หมอเขาไม่ เขาจะรักษาให้หรือ ลุงจะทำ
ยังไง
ตาแก่ : ถ้าหมอรักษาไม่ ก็เป็นไรไม่ เดียวพระก็เอาไปสวดเอง
ไอ้จ๋อ : ฮ่า ๆ ๆ เอาแหละ เข้าใจ รู้เรื่อง

(ดวงใจแม่: คณะ ว. รวมศิลป์)

นอกจากนำประเด็นการเมืองเรื่องนโยบายดังกล่าวมาเป็นมุกตลกหนึ่งทะเลงเมืองเพชรแล้ว มุกตลกยัง
ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญและวัตถุประสงค์ของสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุอีกด้วย
ว่าเป็นเงินที่ทางรัฐบาลให้ผู้สูงอายุเพื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน รวมทั้งเป็นค่ารักษาพยาบาลยามเจ็บไข้ โดยใช้ตา
แก่ที่ได้รับเบี้ยผู้สูงอายุแต่นำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ คือ นำไปเที่ยวกลางคืนในร้านคาราโอเกะ มีไอ้จ๋อตัวตลกเป็น
คู่สนทนาซักถามและบอกสอน แต่ตาแก่ก็ไม่สนใจ เนื้อหาการเมืองเรื่องนี้อยู่ในระดับรากหญ้าที่คนในสังคมรับรู้
และเข้าใจ เมื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นมุกตลกการเมืองในหนึ่งทะเลงเมืองจึงเรียกเสียงหัวเราะได้เป็นอย่างดี

2. กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันมุกตลกการเมืองในหนึ่งทะเลงเมืองเพชร

อารมณ์ขันของมุกตลกการเมืองในหนึ่งทะเลงเมืองเพชรมีลักษณะเช่นเดียวกับอารมณ์ขันโดยทั่วไป
ตามแนวคิดเรื่องความไม่เข้ากัน (Incongruity theory) ที่อธิบายว่าอารมณ์ขันคือผลของการรับรู้ความไม่เข้ากัน
(incongruity) อารมณ์ขันเกิดจากประสบการณ์ที่ได้ค้นพบความไม่เข้ากันระหว่างสิ่งที่เรารู้หรือคาดหวังกับสิ่งที่
เกิดขึ้นในเรื่องขำขัน มุกตลก ผลการวิเคราะห์พบว่า มุกตลกการเมืองในหนึ่งทะเลงเมืองเพชรใช้กลวิธีเพื่อ
ก่อให้เกิดความไม่เข้ากันอันนำไปสู่การเกิดอารมณ์ขันหลายกลวิธี สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ
กลวิธีด้านเนื้อหาและกลวิธีทางภาษา มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 กลวิธีด้านเนื้อหา

กลวิธีด้านเนื้อหาที่ก่อให้เกิดความไม่เข้ากันในการสร้างอารมณ์ขันมุกตลกการเมืองในหนึ่งทะเลง
เมืองเพชร พบว่ามีกลวิธีด้านเนื้อหา 8 กลวิธี ได้แก่ การเสียดสี การล้อคำพูดนักการเมือง การประชดประชัน
เจ้าเล่ห์เพทุบาย หักมุมจบ การอ้างถึง การข่มกัน การผูกเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกันโดยตรงเข้าด้วยกันมีรายละเอียด
ต่อไปนี้

2.1.1 การเสียดสี

การเสียดสี หมายถึง การวิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมของมนุษย์และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม ด้วยกลวิธีทางวรรณศิลป์ หรือการสร้างอารมณ์ขันเพื่อให้เห็นว่าสิ่งเหล่านี้มีจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องผิดพลาดซึ่งน่าจะปรับปรุงแก้ไข (สุนทรีย์ สังข์อวยุทธ์ อ่างโน เอกกิจ พันธุ์เอกกิจอมร, 2559 : 161) ดังตัวอย่างที่นำเสนอในข้อ 1.1 มุกตลกดังกล่าวใช้กลวิธีการเสียดสีวิพากษ์วิจารณ์การแก้ปัญหาหาคายางตกต่ำของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่แสดงความไม่เข้ากันในการแก้ปัญหาหาคายาง โดยเกษตรกรชาวสวนยางต้องการให้นายกรัฐมนตรีทุ่มงบประมาณเพื่อพยุงหรือเพิ่มราคายางในท้องตลาด แต่รัฐบาลกลับแก้ปัญหาโดยให้ตัดต้นยางแล้วมีการชดเชยราคาเป็นรายต้นให้ เพื่อลดการผลิตแทน ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาในระยะยาว การนี้ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชน ไอ้เท่งจึงกล่าวคำเสียดสีว่านายกสั่งให้โค่นต้นยางทิ้ง เอาไปทำฟืนเผาถ่านแทน ทำให้ต้นยางที่ลงทุนปลูกมาหวังกรีดยางน้ำอย่างขาย ไร่ค่า ความไม่เข้ากันนี้ทำให้เกิดอารมณ์ขัน เพื่อให้เห็นว่าการแก้ปัญหาดังกล่าวมีจุดอ่อนหรือข้อบกพร่อง

2.1.2 การล้อคำพูดนักการเมือง

การล้อคำพูดของนักการเมืองเป็นกลวิธีการสร้างอารมณ์อีกประการหนึ่งที่พบในหนังสือตลกเมืองเพชร การล้อคำพูดนักการเมืองคือการยกคำพูดของนักการเมืองที่เคยกล่าวในที่สาธารณะและเป็นคำพูดที่รับทราบกันในวงกว้าง โดยจะนำคำพูดนั้นมาเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนเนื้อความเพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน กลวิธีดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่เข้ากันระหว่างเนื้อความเดิมที่เป็นคำกล่าวของนักการเมืองกับเนื้อความใหม่ในเชิงยั่วล้อ

จากตัวอย่างมุกตลกในข้อ 2.1.1 ตามที่ได้กล่าวแล้วถึงเหตุและผลของการแก้ปัญหาหาคายางตกต่ำ คนเขตนำคำพูดของนายกรัฐมนตรีมาล้อในมุกตลกการเมืองที่ว่า “นายกประยุทธ์ให้โค่นทิ้งให้โค่นต้นยางทิ้ง เอาไปทำฟืน” โดยดัดแปลงให้มีเนื้อความใหม่เพื่อวัตถุประสงค์ในการเสียดสี มีการละเนื้อความเรื่องการชดเชยค่าเสียหาย ทำให้เกิดน้ำหนักรของความไม่ชอบธรรม ไม่เห็นใจกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยาง แล้วเสริมความว่าท่านนายกให้เอาต้นยางที่ตัดไปทำฟืน ทำให้เนื้อความเดิมกับคำพูดของตัวตลกเกิดความไม่เข้ากัน แต่กลับสร้างอารมณ์ขันได้

2.1.3 การประชดประชัน

การประชดประชัน หมายถึง การพูดแค้นตัน พูดกระทบกระเทียบเปรียบเปรย รวมทั้งการพูดเหน็บหรือเหน็บแนม เห็นได้ว่าพฤติกรรมการพูดดังกล่าวแสดงความรู้สึกที่ไม่ปกติธรรมดา แต่สื่อถึงความไม่พอใจไม่ชอบใจ แต่ถ้าสื่อถึงความรู้สึกเชิงบวก ก็จะเป็นการแสดงอารมณ์ขัน (เอกกิจ พันธุ์เอกกิจอมร, 2559: 173) ดังตัวอย่างที่นำเสนอในข้อ 1.4.1

มุกตลกดังกล่าว มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประกาศใช้กฎหมายห้ามประชาชนนั่งท้ายกระบะกับแค่ปีหลังรถอีพินในช่วงสงกรานต์ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเสียชีวิตหมู่หากเกิดอุบัติเหตุ หากใครฝ่าฝืนต้องได้รับโทษกฎหมายดังกล่าวสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนในวงกว้าง ความไม่เข้ากันของประกาศเจตวันอันตรายของรัฐบาล กับคำพูดประชดประชันของไอ้หน่วยตัวตลกที่ประชดให้รัฐบาลประกาศให้ช่วงเทศกาลสงกรานต์ให้ทุกคนอยู่บ้านเล่นกับลูก จะได้ไม่เกิดอุบัติเหตุมีคนเจ็บคนตาย คำพูดประชดประชันดังกล่าวสื่อความรู้สึกเชิงบวกนับเป็นกลวิธีสร้างอารมณ์ขันที่แฝงความสะใจได้เป็นอย่างดี

2.1.4 เจ้าเล่ห์เพทุบายและการหักมุม

เจ้าเล่ห์เพทุบาย คือ การทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้เล่ห์เหลี่ยมอุบายหรือกลโกงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตน ส่วนกลวิธีหักมุม คือ การเบี่ยงประเด็นหรือบิดเบือนเรื่องจากแนวหรือกรอบที่ควรจะเป็น ผลที่ตามมาคือเกิดความไม่เข้ากันระหว่างสิ่งที่คาดว่าจะจะเป็นกับเรื่องหรือประเด็นที่ถูกบิดไปซึ่งทำให้เกิดอารมณ์ขัน (ศิริพร ภัคดีผาสุข, 2549: 115) มุกตลกการเมืองในหนังสือทะเลาะเมืองเพชรมีปรากฏกลวิธีดังกล่าว ดังตัวอย่าง

ไอ้กบ : ไอ้คนที่เขาท่อม รับห้าพันกูก็เห็นด้วย แต่มึงได้ท่อมไม่ มึงไปรับได้เงาะนะมึงให้คนที่ท่อมเขารับ มึงได้ท่อมไม่ มึงไปรับทำไม

ไอ้เกลี้ยง : ถ้ากูรอให้ท่อม เมื่อไหร่กูจะได้รับล่ะ

ไอ้กบ : แล้ว ๆ ออกท่าแล้ว แล้วทำไง

ไอ้เกลี้ยง : กูก็เลยกลับไปบ้าน เห็นคนเขาไปรับกันใหญ่ กลับไปบ้านปล่อยน้ำประปาเต็มเลยนอนพื้นเลยนี่ กบ

ไอ้กบ : ปล่อยน้ำประปา

ไอ้เกลี้ยง : ปล่อยน้ำประปานอนพื้นเลย พอนอนพื้นข้างล่างบีบ กูถ่ายรูป ชีบแซบ ๆ ๆ กูเอาน้ำฉีดยุ้ยขึ้นบนเปือก ๆ กูถ่ายรูปแซบ ๆ ๆ ส่งเรื่องไปอำเภอกอ พักเดียวแหละกบ

ไอ้กบ : ไม่นะ

ไอ้เกลี้ยง : สองสามวันเรื่องตลกกลับมาแล้ว นายเกลี้ยงไปรับเงินอุทกภัยได้

ไอ้กบ : เท้าไหร่ล่ะ

ไอ้เกลี้ยง : ห้าพันน้อ

ไอ้กบ : วะ ไอ้ห้ารับห้าพันเลย ได้รับห้าพัน รับมายังเนีย

ไอ้เกลี้ยง : รับมาแล้วหะ กบ

ไอ้กบ : ให้ขอยืมสักสองพันสิ เกลี้ยง กูขาดกระเป๋าคอขอยืมไปก่อน

ไอ้เกลี้ยง : ยืมอะไรนะ กูเสียน้ำประปาไปเจ็ดพันหนะ

(สไปทอง: คณะ ว. รวมศิลป์)

มุกตลกการเมืองข้างต้นใช้กลวิธี 2 กลวิธีผสมกันสร้างอารมณ์ขัน คือ ความเจ้าเล่ห์เพทุบายและการหักมุม กล่าวคือ บทเจรจาของตัวตลกกล่าวถึงการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ถ้าบ้านใครน้ำท่วมให้ถ่ายรูปส่งไปที่อำเภอ แล้วจะได้รับเงินช่วยเหลือ ไอ้เกลี้ยงซึ่งน้ำไม่ท่วมบ้านแต่เกิดความโลภอยากได้เงินช่วยเหลือ จึงทำอุบายเปิดน้ำประปาให้ท่วมบ้านแล้วถ่ายรูปไปส่งอำเภอ ผลปรากฏว่าได้รับเงินช่วยเหลือห้าพันบาท ตอนจบของมุกตลกเรื่องนี้ใช้กลวิธีหักมุม พูดถึงความไม่เข้ากันเมื่อไอ้เกลี้ยงได้รับเงินช่วยเหลือมาห้าพัน ไอ้กบแกล้งขอยืมเงินสองพัน ไอ้เกลี้ยงบอกว่าไม่มีเงิน เพราะพนักงานเก็บค่าน้ำประปามาเก็บเงินค่าน้ำเจ็ดพันบาท ซึ่งเกินจากเงินช่วยเหลือห้าพันบาท ความเจ้าเล่ห์ที่หวังจะได้เงินที่นำไปสู่การหักมุมจบและความไม่เข้ากันของการผูกเรื่องนั้น คนเชิดสามารถนำมาผูกร้อยเข้าด้วยกันเพื่อสร้างอารมณ์ขันซ้อนกลวิธีได้เป็น

อย่างดี และยังสะท้อนความบกพร่องและเสียสติการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่ขาดความรอบคอบและเกียจคร้าน ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงอีกด้วย

2.1.5 การอ้างถึงและการข่มทับ

การอ้างถึงบุคคลสาธารณะที่มีชื่อเสียงไม่ว่าจะเป็นดารา ศิลปิน หรือนักการเมือง โดยที่มี รูปลักษณะ บุคลิกภาพ ฐานะ สถานภาพ ฯลฯ ต่างกันหรือไม่เข้ากับสิ่งที่พูด หรือการยกเอาบุคคลหรือคุณสมบัติ ของสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เข้ากันมาคุยข่มทับกัน ทั้งหมดที่กล่าวล้วนเป็นกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน มุกตลกการเมืองใน หนังสือตลกริมเมืองเพชร พบกลวิธีเหล่านี้ ดังตัวอย่าง

ไอ้กบ : ใครล่ะ

ไอ้ด้วง : นี่ชื่อด้วง นามสกุล เทือกสุบรรณ

ไอ้กบ : ไอ้ท่าชื่อด้วง นามสกุล เทือกสุบรรณ

ไอ้ด้วง : แล้วมีมาจากไหน

ไอ้กบ : กูนี่ชื่อกบ นามสกุล เวชชาชีวะ

ไอ้ด้วง : อ้อ งั้นก็พวกกัน แล้วไอ้คนหลังนู่น มีอยู่ค่ายไหน

ไอ้เกลี้ยง : กูชื่อเกลี้ยง นามสกุล จันทรโอชา (ฮา)

(สไปทอง: คณะ ว. รวมศิลป์)

การอ้างถึงนามสกุลของนักการเมืองสำคัญระดับชาติ เพื่อให้เห็นถึงสถานภาพและอิทธิพลของ นักการเมือง อันจะนำมาสู่ความเชื่อหรือการรอดกันของตัวตลก 3 ตัว ที่มีรูปลักษณะผิดปกติ และมีฐานะในเรื่อง เป็นทหารผู้น้อย เมื่อแนะนำตัวแล้วใช้นามสกุล เทือกสุบรรณ ของนายสุเทพ นามสกุล เวชชาชีวะ ของนาย อภิสิทธิ์ และจันทรโอชา ของพลเอก ประยุทธ์ ความไม่เข้ากันของนามสกุลนักการเมืองที่อ้างถึงกับรูปลักษณะและ สถานภาพของตัวตลก ทำให้เห็นความแตกต่างชัดเจน นับเป็นกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันอีกแบบหนึ่ง นอกจากนี้ คนเขียดยังใช้กลวิธีการข่มทับ โดยเรียงลำดับความสำคัญของนามสกุลไว้ก่อนหลัง เพื่อให้ตัวตลกอดอ้างความเป็น เครือญาติกับนักการเมือง ด้วง เทือกสุบรรณ นามสกุลนี้เป็นแค่รัฐมนตรี กบ เวชชาชีวะ นามสกุลนี้เป็นอดีต รัฐมนตรี สุดท้าย เกลี้ยง จันทรโอชา นามสกุลหลังสุดเป็นนามสกุลนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน เป็นผู้มีอำนาจ ที่สุด จะเห็นได้ว่าความไม่เข้ากันของนามสกุลนักการเมืองกับตัวตลก นำมาสร้างอารมณ์ขันด้วยกลวิธีการอ้างถึง และการข่มทับได้อย่างลงตัว

2.1.6 การผูกเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกันโดยตรงเข้าด้วยกัน

การผูกเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกันโดยตรงเข้าด้วยกัน คือ การนำเรื่องสองเรื่องหรือประเด็นสองประเด็น ซึ่งปกติแล้วไม่ได้มีความสัมพันธ์กันโดยตรงมาประสานเข้าด้วยกัน ก่อให้เกิดอารมณ์ขัน (ศิริพร ภักดีผาสุข, 2549: 117) ปรากฏในมุกตลกการเมืองของหนังสือตลกริมเมืองเพชร ดังตัวอย่าง

ตาแก่ : กุเสียวตำรวจจับแย้แล้ว
ไอ้จ้อย : ตำรวจเขาจับพวกมีอาวุธสงคราม มียาเสพติด มีของร้อน แล้วลุงมีอะไรถึงกลัว
ตำรวจ ลุงมีปืนหรือไง
ตาแก่ : ปืนกูมีไม่หรือ
ไอ้จ้อย : ลุงมีมีด
ตาแก่ : มีดกูก็มีไม่หรือ มีหัวขวานเล่มเดียวนี้แหละ
ไอ้จ้อย : มีหัวขวานเล่มเดียว เขาไม่จับลุง เราทำอะไรทำนาถือขวานถือพรั้าถือมีดถือง้าว เขาไม่
จับลุง
ตาแก่ : หัวขวานกูกลัวไม่หรือ แต่ด้ามมันสิ เป็นไม้พะยูนอะ
ไอ้จ้อย : อ้อ ไม้พะยูนนี่เล่า
ตาแก่ : เขาจับกันอยู่ตอนนี้
ไอ้จ้อย : แล้วลุงไปเอาไม้พะยูนมาทำด้ามขวานทำไม
ตาแก่ : ที่แรกกูรู้ว่าไม้อะไรไม่ ใสส่งเดชไปเห็นสวย พอแน่นถอดเท่าไรก็ถอดออกไม่
เห็นตำรวจตามกีกกันทั้งวัน

(เกตุทอง: คณะ ก.กล้วย บรรเลงศิลป์)

การผูกเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับโดยตรงเข้าด้วยกัน กล่าวคือ บทเจรจาของตัวละครเล่าถึงเรื่องราวที่ผูกเรื่อง
สองเรื่องเข้าด้วยกัน เรื่องแรกเป็นเรื่องเจ้าหน้าที่ตำรวจตั้งด่านตรวจตราจับกุมของผิดกฎหมายต่าง ๆ ในสายตา
ของชาวบ้านคิดว่าเป็นเรื่องไร้สาระสร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวบ้านเจ้าหน้าที่ควรไปทำงานด้านอื่นที่มี
ประโยชน์มากกว่านี้ เรื่องที่สองตาแก่มีขวานที่ด้ามทำจากไม้พะยูนซึ่งเป็นไม้หวงห้าม ปกติด้ามขวานมักจะทำจาก
ไม้พื้นบ้าน เช่น ประดู่ ชิงชัน ที่เป็นไม้ไม่ผิดกฎหมาย กรณีทั้งสองเรื่องนั้นแท้จริงไม่ได้เกี่ยวข้องกันโดยตรง
เป็นเรื่องที่ไปด้วยกันไม่ได้ คนเขียนพยายามนำของที่ไม่คู่ควรกันมาคู่กัน แต่คนเขียนผูกโยงเรื่องทั้งสองที่ไม่เข้ากัน
โดยให้ตัวละครคนแก่พกขวานทำจากไม้พะยูนเดินทางออกไปเที่ยวกลางคืน แล้วกลัวถูกตำรวจที่ตั้งด่านจับ
ความไม่เข้ากันของเรื่องเลยทำให้เกิดอารมณ์ขัน นอกจากนี้ ยังเป็นการชี้ความบกพร่องการทำงานของเจ้าหน้าที่
รัฐว่างานที่ควรทำไม่ทำ แต่จะมาทำงานที่ไร้สาระสร้างความลำบากให้ประชาชน

2.2 กลวิธีด้านภาษา

การวิเคราะห์กลวิธีด้านภาษาในการสร้างอารมณ์ขันนั้นเป็นการวิเคราะห์การจัดการองค์ประกอบ
ทางภาษาในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับเสียง ถ้อยคำ และประโยค ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อสร้างความไม่เข้ากัน
กลวิธีทางภาษาที่พบในมุกตลกการเมืองของหนังตะลุงเมืองเพชร ได้แก่ การใช้อุปลักษณ์และการเล่นคำ
ตั้งรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 การใช้อุปลักษณ์

อุปลักษณ์ (metaphor) คือ ภาพพจน์ที่นำเอาสิ่งที่ต่างกัน 2 สิ่งหรือมากกว่า แต่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกันมาเปรียบเทียบกัน โดยเทียบว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยตรง (พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม, 2561: 319) หนังสือเมืองเพชรมีการใช้อุปลักษณ์เพื่อสร้างอารมณ์ขันมุกตลกการเมือง ดังตัวอย่าง

ไอ้เกลี้ยง : จบอะไร มีงอะ

ไอ้ด้วง : ปริญาอีนี้

ไอ้เกลี้ยง : อู้ย ปริญาตรี หรือยาอี

ไอ้ด้วง : อ้อ มีงมายัดเยียดตารางให้กูแบบนั้น กูไปสมัครนายก อบต. ว่าจะเอาไม่ พวกเขาเชียร์กู ว่าไอ้ด้วงมีงจบปริญาตรี ไอ้ท่า ลง อบต. เถอะไว้ว เพื่อนเชียร์เต็มทีเลย

ไอ้เกลี้ยง : แล้วมีงไปสมัครเปล่านั้น

ไอ้ด้วง : ไปสิ พอรอกข้อความสำเร็จ เขาก็เรียกไปสัมภาษณ์ ว่าแล้ว คุณด้วง บุคลิกภาพเอื้ออำนวยไม่ เป็นนายกได้ไม่หรือ กูเลยถามว่า ไม่เป็นได้ไม่เพราะอะไรคุณ

ไอ้เกลี้ยง : แล้วเจ้าหน้าที่อำเภอว่าไง

ไอ้ด้วง : ว่าคุณได้ไม่หรือ คุณปากกว้าง ขึ้นเป็นนายกเดี่ยวแตกภาษีหมด ไอ้ท่าเลยกูได้เบอร์ไม่

ไอ้เกลี้ยง : อ้อ หาว่าปากกว้าง เดี่ยวแตกภาษีหมด

ไอ้ด้วง : อ้อ ช่วยบรมเลยกู

(มณีสุริยวงศ์: คณะ ช.รุ่งเรืองศิลป์)

ในตัวอย่างนี้ ใช้กลวิธีการอุปลักษณ์เปรียบเทียบ กล่าวคือ ไอ้ด้วงตัวตลกเล่าว่าได้ไปสมัครเป็นนายก อบต. แต่คุณสมบัติไม่ผ่านการสัมภาษณ์ เนื่องจากมีปากกว้างกลัวจะไปโกงกินภาษีประชาชน ปากมีคุณสมบัติใช้กินอาหาร ยิ่งปากกว้างสามารถกินอาหารได้คำโตปริมาณมากกว่าคนปกติ นายก อบต. เป็นตำแหน่งที่มีอำนาจในท้องถิ่นมีงบประมาณค่อนข้างมาก ดังนั้น คำว่า “ปากกว้าง” จึงเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นเป็นรูปธรรมว่านายก อบต. คนไหนที่โกงกินภาษีของประชาชนเท่ากับปากกว้างนั่นเอง ความไม่เข้ากันของเรื่อง ไอ้ด้วงไปสมัครเป็นนายก อบต. แต่เจ้าหน้าที่ไม่ให้เห็นผ่านการสัมภาษณ์ด้วยบุคลิกภาพและมีลักษณะปากกว้าง กลัวไปโกงกินภาษีประชาชน นับเป็นกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันทางภาษาที่ใช้การเปรียบเทียบได้อย่างสนุกสนาน

2.2.2 การเล่นความหมาย

กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันด้วยการใช้ภาษา คือ การ “เล่นเสียง” หรือ “เล่นคำ” หรือ “เล่นความหมาย” กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันมุกตลกการเมืองในหนังสือเมืองเพชรพบกลวิธีการเล่นความหมาย ซึ่งเป็นกลวิธีที่น่าประยอกมาพลิกแพลงให้เกิดความหมายหลายนัยตามวัตถุประสงค์ของคนเขียนเพื่อสื่ออารมณ์ขัน โดยเฉพาะ ดังตัวอย่าง

พัดทอง : ข้าพเจ้าออกมาถึงยังท้องพระโรง ดุชี่ไม่มีข้าราชการคนไหนจะมาคอยรับใช้สักคน
เดียว ไม่ว่าจะป็นไอ้หน่วย ไอ้กา ไอ้เกลี้ยง ไปมุดกะลาหัวอยู่ที่ไหนกันไอ้หน่วย ไอ้กา ไอ้เกลี้ยง ไปอยู่ที่ไหน
ออกมาหาเราสักคนซิ อ้าว เจต หมาที่ไหนคลานมา

ไอ้หน่วย : มองดูเราเป็นหมาอีก

พัดทอง : เรียกว่าจะออกมาได้ ทำราชการเขาทำกันก็โง่ง

ไอ้หน่วย : เวลาราชการนะหรือ ป้ายสองโมง

พัดทอง : ป้ายสองโมง เรียกว่าข้าราชการสมัยนี้ **ประชาชนต้องมาก่อน** หน่วยนี้เป็นตัวอย่าง

ไอ้หน่วย : ที่นายท่านบอก **ประชาชนต้องมาก่อน**

พัดทอง : ประชาชนมานั่งคอยตั้งแต่เช้ามืด กว่าเจ้านายจะมาโน้น สามสี่โมง พุดกระเช้าเข้า
แห่กันเล่น หน่วยไปทำอะไรอยู่ เรียกนานชานยาก

(พัดทอง: คณะมหาพลีศ ลูกเพชร)

การเล่นความหมายที่แสดงความกำกวมในตัวอย่างนี้ คือ ความกำกวมของความหมายในระดับ
ประโยคหรือสำนวนที่ว่า “ประชาชนต้องมาก่อน” กษัตริย์พัดทองออกกว่าราชการตรัสเรียกเสนาอำมาตย์แต่ไม่มี
ใครมา มีเพียงไอ้หน่วยคลานเข้ามาเฝ้า พระองค์จึงถามว่าก็โง่งแล้ว ไอ้หน่วยตอบว่าป้ายสองโมง กษัตริย์พัดทอง
จึงแกล้งตรัสประชดว่า ข้าราชการสมัยนี้ประชาชนต้องมาก่อน ประชาชนต้องมานั่งรอตั้งแต่เช้ามืด
กว่าข้าราชการจะมาทำงานก็ประมาณสามสี่โมง ประโยคที่ว่า ประชาชนต้องมาก่อนมีความหมายกำกวม
ความหมายแรกที่เป็นไปตามคำขวัญของนายกรัฐมนตรี หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องให้ความสำคัญในการ
บริการต่าง ๆ แก่ประชาชนก่อนเป็นอันดับแรก แต่สามารถมองความหมายอีกมุมหนึ่ง หมายความว่า การให้
ประชาชนที่มารับบริการต่าง ๆ จากรัฐต้องมาก่อนเวลานั่งคอยก่อนแล้วเจ้าหน้าที่ถึงจะมาให้บริการทีหลัง
คนเข็ดใช้ความกำกวมทางภาษามาเล่นความหมายในมุกตลกการเมือง ความไม่เข้ากันของการมาปฏิบัติงานของ
เจ้าหน้าที่ที่ล่าช้ามาสายกับการมารับบริการจากรัฐของประชาชนที่มาแต่เช้าตรู่ซึ่งมาก่อนเจ้าหน้าที่ เป็นความไม่
เข้ากัน เป็นกลวิธีทางภาษาในการเล่นความหมายที่ต้องตีความหมายก่อให้เกิดอารมณ์ขันชวนหัวเราะ เนื่องจาก
การนำความหมายที่ทุกคนทราบอยู่แล้วมาตีเป็นอีกความหมาย เปรียบเหมือนคนที่มีความรู้แต่ทำเหมือนคนไม่มี
ความรู้ นับเป็นกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันที่น่าสนใจ พร้อมทั้งวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐไปด้วย

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์เนื้อหาหรือประเด็นทางการเมืองที่นำมาสร้างอารมณ์ขัน และกลวิธีในการสร้าง
อารมณ์ขัน พบว่า ลักษณะทั่วไปของมุกตลกของหนังตะลุงเมืองเพชร เริ่มต้นจากคนเข็ด นอกจากจะต้องมีทักษะ
ในการร้องกลอนแล้ว จะต้องมึคคลังข้อมูลด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม จากการรับสารจากสื่อ
ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ หนังสือการ์ตูน ฯลฯ แล้วนำข้อมูลหรือมุกตลกเหล่านั้น มาคัดสรร
กลั่นกรองสร้างสรรค์ดัดแปลงเป็นมุกตลก ด้วยการด้นเป็นบทเจรจาภาษาถิ่นสำเนียงเพชรบุรีผ่านตัวตลกให้
สอดคล้องกับสถานการณ์การเมือง เศรษฐกิจ สังคมในช่วงเวลา นั้น ๆ ตัวตลกแต่ละตัวก็มีรูปลักษณ์และบุคลิก

นิสัยที่มีเอกลักษณ์แตกต่างกันไป ตัวตลกจะมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง คนเชิดจึงสอดแทรกมุกตลกต่าง ๆ ไว้ได้ตลอดเรื่องผ่านการเจรจาถามตอบและเล่าเรื่องราวมุกตลกต่าง ๆ

ส่วนเนื้อหาทางการเมืองที่นำมาสร้างสรรค์มุกตลกในหนังสือเมืองเพชร พบว่ามี 4 ประเด็น คำพูดนายกรัฐมนตรี ชื่อ-นามสกุลนายกรัฐมนตรี พฤติกรรมนักการเมือง และกฎหมายและนโยบาย ในประเด็นแรก นำคำพูดนายกรัฐมนตรีมาอ้าง โดยมีการดัดแปลงถ้อยคำเพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน ประเด็นต่อมาการนำชื่อ-นามสกุลนายกรัฐมนตรีหรือนักการเมืองระดับชาติมาอ้างเพื่อการอวดหรือข่มทับกัน ประเด็นเรื่องพฤติกรรมของนักการเมืองที่พบเป็นเชิงลบทั้งสิ้น เป็นเรื่องของทฤษฎีคอร์ปชั่น ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของภาคิน โชติเวศย์ศิลป์ (2553) การสื่อสารทางการเมืองผ่านการ์ตูน "ผู้ใหญ่มากับทุ่งหมาเมิน" ของ ชัย ราชวัตร ศึกษาในห้วงภาวะวิกฤตทางการเมือง ปี พ.ศ. 2549-2552 เนื้อหาภาพการ์ตูนส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.6 เป็นเรื่องการเมือง ประเด็นการทุจริตคอร์ปชั่นมากที่สุด จากการวิเคราะห์ทำให้เห็นภาพลักษณ์ของนักการเมืองไทยทั้งระดับชาติและท้องถิ่นว่าส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่ไม่ซื่อสัตย์ และประเด็นสุดท้ายกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ นั้นเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง เช่น กฎหมายจราจรห้ามนั่งท้ายกระบะ การปราบปรามของผิดกฎหมาย และสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

เนื้อหาทางการเมืองทั้งหมดเป็นเรื่องราวที่เป็นข่าวอยู่ในสังคมขณะนั้น ประชาชนรับรู้กันโดยทั่วไป ดังนั้น มุกตลกการเมืองจึงเป็นมุกใหม่และสดทันเหตุการณ์ ตอบโจทย์ความต้องการของผู้ชมที่มีประสบการณ์การรับรู้เท่ากัน โดยคาดหวังว่าคนเชิดจะสร้างสรรค์เนื้อหาได้มีอารมณ์ขันอย่างน้อยเพียงใด หรือสามารถนำเนื้อหาทางการเมืองมาสร้างสรรค์ได้อย่างไร ส่วนคนเชิดจะต้องกระตือรือร้นในการรับข่าวสารข้อมูลการเมืองจากสื่อต่าง ๆ แล้วนำมาคัดสรรสร้างสรรค์เป็นมุกตลก ทั้งนี้ การสร้างสรรค์อารมณ์ขันดังกล่าวมิได้เพียงแต่ทำให้ผู้ชมเกิดความบันเทิงเท่านั้น ยังมีผลต่อการว่าจ้างแสดงด้วย หากคณะใดมีมุกตลกสดใหม่เรียกเสียงหัวเราะจากผู้ชมได้มาก ก็จะเป็นที่นิยมทำให้งานแสดงมีมากขึ้น

ส่วนกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันมุกตลกการเมืองนั้น แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือกลวิธีด้านเนื้อหาและกลวิธีด้านภาษา กลวิธีด้านเนื้อหาประกอบด้วย การเสียดสี การล้อคำพูดนักการเมือง การประชดประชัน เจ้าเล่ห์เพทุบาย หักมุมจบ การอ้างถึง การข่มกัน การผูกเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกันโดยตรงเข้าด้วยกัน มุกตลกการเมืองหนังสือเมืองเพชรพบว่า ส่วนใหญ่จะใช้กลวิธีการเสียดสี น่าจะเป็นเพราะกลวิธีดังกล่าวทำให้เกิดอารมณ์ขันมากกว่ากลวิธีอื่น เนื่องจากเนื้อหาตรงประเด็น มีสีสัน และที่สำคัญตรงใจผู้ชม การใช้กลวิธีการเสียดสีมากที่สุดในมุกตลกการเมืองในหนังสือเมืองเพชร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวริศ มินา (2561) กลวิธีการสร้างสรรค์ความตลกในรายการโทรทัศน์ไทย ผ่านรายการที่อิงจากความจริง ประเภทขำนิยม พบว่าใช้กลวิธีล้อเลียนเสียดสีมากที่สุด และงานวิจัยของ ญาณดา ชาญบุญชู (2551) กลวิธีการใช้ภาษาในงานเขียนอารมณ์ขันของ เกตุเสพย์สวัสดิ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา ศึกษากลวิธีทางศัพท์และกลวิธีทางปริเฉทและวัจนปฏิบัติศาสตร์ กลวิธีที่พบมากที่สุด คือกลวิธีเสียดสีประชดประชัน เนื่องจากผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นถึงสภาพของสังคมปัจจุบันว่ามีทั้งบวกและลบ จึงเลือกใช้กลวิธีนี้เพื่อทำให้กลายเป็นเรื่องตลกขบขัน จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า มุกตลกที่เกี่ยวข้องกับการเมืองข่าว หรือความเป็นจริงทางสังคม มักจะใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันแบบเสียดสีมากที่สุด ตามเหตุผลที่กล่าวแล้ว

ส่วนกลวิธีด้านภาษาในการสร้างอารมณ์ขึ้นนั้นประกอบด้วย การใช้อุปลักษณ์และการเล่นความหมาย มุกตลกการเมืองในหนังสือเมืองเพชรพบกลวิธีด้านภาษาไม่มากนักมีเพียงสองกลวิธีเท่านั้น ประเด็นนี้พออธิบายได้จากงานวิจัยของ ปวริศ มินา (2561) กลวิธีการสร้างสรรค์ความตลกในรายการโทรทัศน์ไทย ผ่านรายการที่อิงจากความจริง ประเภทข่าวนิยมใช้กลวิธีล้อเลียนเสียดสี ส่วนสารคดีบันเทิง และรายการให้ความบันเทิงประเภทประกวดแข่งขัน นิยมใช้กลวิธีการเล่นตลกกับภาษาทั้งนี้เพื่อให้รายการได้รับความสนใจ กล่าวได้ว่า มุกตลกการเมืองในหนังสือเมืองเพชรมีลักษณะคล้ายข่าวการเมืองที่มีการเล่าผ่านการแสดง ผลสรุปที่สอดคล้องกัน คือ การเลือกใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นด้านเนื้อหาประเภทเสียดสีมากกว่ากลวิธีด้านภาษา ซึ่งกลวิธีด้านภาษานั้นเหมาะสมกับเนื้อหาความบันเทิงประเภทอื่น ๆ มากกว่า

มุกตลกการเมืองในหนังสือเมืองเพชรบางมุกตลกใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นแบบเดี่ยวบางมุกตลกใช้หลายกลวิธีผสมกันทั้งด้านเนื้อหาและด้านภาษา เช่น การล้อคำพูดนักการเมืองกับการเสียดสี หรือการใช้อุปลักษณ์กับการเสียดสี กลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นเหล่านี้สร้างสรรค์ขึ้นจากความไม่เข้ากัน เป็นไปตามแนวคิดเรื่องความไม่เข้ากันที่อธิบายว่าอารมณ์ขึ้นคือผลของการรับรู้ความไม่เข้ากัน ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ที่ได้ค้นพบความไม่เข้ากันระหว่างสิ่งที่เรารู้หรือคาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นในเรื่องข่าวขึ้นหรือมุกตลก ผลการวิเคราะห์มุกตลกการเมืองในหนังสือเมืองเพชรตามแนวคิดเรื่องความไม่เข้ากันมีผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุชดี อรสิริวรรณ (2555) กลวิธีการสร้างอารมณ์ขึ้นในการ์ตูนสามก๊กฉบับบันลือสาส์น และ ศิริพร ภักดีผาสุก (2549) อารมณ์ขึ้นในการ์ตูนการเมืองไทย ตามแนวคิดเรื่องความไม่เข้ากันอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงให้สิ่งนั้น เบี่ยงเบนออกไปจากเกณฑ์หรือมาตรฐานปกติ

มุกตลกการเมืองในหนังสือเมืองเพชรเป็นการแสดงความไม่พอใจในระดับชาวบ้านต่อนักการเมือง และเหตุการณ์ทางการเมืองบางเรื่องที่มีผลกระทบต่อชาวบ้านโดยตรง ที่ไม่มีลักษณะการทำลายหรือล้มล้างสถาบันหลัก คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และข้อมูลที่ใช้สร้างมุกตลกการเมืองเป็นข้อมูลที่สื่อต่าง ๆ เผยแพร่กันอยู่ทั่วไปแล้ว หรือถูกกลั่นกรองมาระดับขั้นหนึ่งแล้ว ดังนั้นจึงไม่ได้เป็นการขุดคุ้ยหรือเปิดประเด็นทางการเมืองแต่อย่างใด แต่เป็นการใช้ข้อมูลชั้นสองจากสื่อกระแสหลักทำให้คนเข็ดสามารถแทรกมุกตลกการเมืองได้อย่างอิสระในลักษณะการวิพากษ์วิจารณ์ จึงทำให้ปลอดภัย ไม่มีเจ้าหน้าที่รัฐเรียกพบหรือจับกุม ทั้งยังทำให้มุกตลกการเมืองในสื่อหนังสือเมืองเพชรสามารถดำรงอยู่ได้ในสถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่ปกติในปัจจุบัน โดยคนเข็ดไม่ได้รับอันตรายและสามารถสร้างสรรค์ผลิตมุกตลกการเมืองได้เพิ่มมากขึ้นตามบริบทและสถานการณ์การเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

เนื้อหาการเมืองที่นำมาสร้างสรรค์มุกตลกเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และผลกระทบในระดับท้องถิ่น เช่น การห้ามนั่งท้ายรถกระบะ สวัสดิการเบี้ยผู้สูงอายุ การเกษตร ฯลฯ เท่านั้น ซึ่งเป็นปัญหาของชาวบ้านทั่วไปในสังคมไทย ไม่ได้สะท้อนเรื่องสิทธิความเท่าเทียมกันหรืออุดมการณ์ในระบอบประชาธิปไตย จากเนื้อหาที่กล่าวเป็นเรื่องการอยู่รอดของชาวบ้านหรือเรื่องใกล้ตัวที่สัมผัสได้ กลุ่มข้อมูลยังไม่สามารถอธิบายว่า ปัญหาทั้งหมดเกิดมาจากการที่สังคมไทยไม่ได้เป็นประชาธิปไตย คนส่วนใหญ่ไม่ได้มีอำนาจกำหนดชะตากรรมของประเทศ เนื้อหาการเมืองที่ปรากฏในมุกตลกคือรายละเอียดของปัญหาสังคมที่มีประชาธิปไตยไม่สมบูรณ์

ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของคนท้องถิ่นในสังคมไทย ดังนั้น เนื้อหามุกตลกการเมืองในหนังตะลุงเมืองเพชรจึงไม่สะท้อนภาพตัวตนคนเพชรกับการเมืองได้ชัดเจนหรือเห็นลักษณะเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งของคนเมืองเพชร

บทบาทของมุกตลกการเมืองในหนังตะลุงเมืองเพชรนอกจากทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยังทำให้คนเข็ดสามารถแสดงทรรศนะหรือวิพากษ์วิจารณ์การเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติได้แบบไม่ผิดกฎหมายในสภาวะการณ์ทางการเมืองที่ไม่ปกติ โดยแสดงออกผ่านตัวตลกเป็นบทเจรจาแบบที่เล่นที่จริง หยิกแกมหยอก ซึ่งช่วยลดความรุนแรงและขัดแย้งลงได้ ซึ่งนอกจากจะเป็นการสนองความต้องการของคนเข็ดและความสนใจของผู้ชม อันทำให้เรื่องการเมืองที่หนักกลายเป็นเรื่องเบาได้แล้ว ยังเป็นช่องทางระบายความกดดันทางการเมืองและสังคมในวิถีทางของสื่อพื้นบ้านอีกทางหนึ่งด้วย

Refereces

- Chaisinwatthana, Y. (2009). khwāmru būāngton kap wannakhadī . Phim khrang thī 3. Krung Thēp : mahāwitthayālai Thammasāt .
- Chanbanchi, Y. (2008). konlawithī kānchai phāsā nai ngān khīan ‘āromkhan khōng ket sēsawat pān ka wong Na ‘Ayutthaya. parinya niphon kānsuksā mahābandit (phāsāsāt kānsuksā) bandit witthayālai Mahāwitthayālai Sīnakharinwirot.
- Chotiweitsin, P. (2010). kānsūsān thāngkān mūāng phān kātūn " phūyai bōthung mā moēn "] khōng chai rat wat suksā nai huāng phāwa wikrit thāngkān mūāng pī Phō. So. 2006 - 2009. witthayaniphon pratyā dutsadībānthit (sūsān kānmūāng) witthayālai sūsān kānmūāng mahāwitthayālai kroek .
- Hemmet, Christine. (1996). **Nang Talung The shadow theatre of South Thailand**. Amsterdam: KIT/Tropenmuseum.
- Kamnoetsin, K. (2018). khwāmru būāngton kieokap ratthasāt. Krung Thēp: sahathamnik.
- Khanapkeaw, K. (1990). konlawithī sāng bot talok nangtalung. song khla : witthayālai khru song khla.
- Manithon, A. (2011). ratthasāt . Phim khrang thī 3. Krung Thēp : ‘em thī phēt .
- Mina, P. (2018, September-December). konlawithī kānsāng san khwām talok nai raikān thōrathat Thai . Veridian E - Journal , Sipakorn University chabap phāsā Thai sākhamānutsayasāt sangkhommasāt læ sinlapa 11,3 : 2300-2313.
- Onsiriwan, B. (2012, 6-7 December). konlawithī kānsāng ‘āromkhan nai kātūn sām kok chabap banlū sām. ‘ēkkasān nai kān prachum hāeng chat mahāwitthayālai kasēsāt witthayākhēt kamphāeng sām khrang thī 9.
- Phakdiphasuk, S. (2006,December). ‘āromkhan nai kātūn kānmūāng Thai . wārasān phāsā læ wannakhadī 23: 86- 143.
- Phanthakoengamon, T. (2016). āromkhan nai ngān khīan sārakhadī kān wikhrō, wichān choēng sāngsan. Krung Thēp : Čhulālongkoṅmahāwitthayālai.
- Photchananukrom sap wannakam chabap rāčhabanthittayasaphā (kækhai phoēmtōēm). (2017).Phim khrang thī 2. Krung Thēp: samnāngān rāčhabanthittayasaphā .
- Thamrongthanyawong, S. (2003). kānmūāng nāokhit læ kānphatthana. Phim khrang thī 13. Krung Thēp : khana ratthasāt sathāban bandit phatthana bōrihān sāt .